

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2020 m. balandžio 30 d.¹

Byla C-253/19

**MH,
NI
prieš
OJ,
Novo Banco SA**

(*Tribunal da Relação de Guimarães* (Gimarainso apeliacinis teismas, Portugalija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Nemokumo bylos – Tarptautinė jurisdikcija – Skolininko pagrindinių interesų vieta“

I. Įvadas

1. Sąvoka „pagrindinių turtinių interesų [pagrindinių interesų] vieta“ buvo Reglamente (EB) Nr. 1346/2000 nustatytos sistemos kertinis akmuo². Ši sąvoka buvo įtvirtinta šio reglamento 3 straipsnio 1 dalyje ir taikoma kaip sąsajos kriterijus nustatant teismus, turinčius jurisdikciją iškelti skolininkui nemokumo bylą. Tai, kaip reikia aiškinti šią sąvoką, išsamiai paašškinta Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, susijusioje su juridiniams asmenims iškeltomis bylomis³. Vis dėlto Teisingumo Teismas dar neturėjo galimybės išaiškinti minėtos sąvokos, kiek tai susiję su fiziniais asmenimis, kurie nevykdo savarankiškos ūkinės komercinės ar profesinės veiklos ir naudojami asmenų ir darbuotojų judėjimo laisve.

2. Reglamentas Nr. 1346/2000 buvo panaikintas Reglamentu (ES) 2015/848⁴, kuriame taip pat vartojama sąvoka „pagrindinių interesų vieta“. Šioje byloje kyla toks klausimas: ar Teisingumo Teismo jurisprudencija, išplėtotą aiškinant Reglamentą Nr. 1346/2000 ir susijusi su šia sąvoka, taikytina – ir, jei taip, tai kiek – byloje, iškeltaje fiziniam asmeniui, kurio padėtis tokia, kaip nurodyta pirma? Taigi ši byla suteikia Teisingumo Teismui galimybę nuspręsti dėl jurisdikcijos nemokumo srityje, kiek tai susiję su asmenimis, kurie nevykdo savarankiškos veiklos ir naudojami teise laisvai judėti, išlaikydami savo turtą ankstesnės įprastos gyvenamosios vietos valstybėje narėje.

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas dėl bankroto bylų (OL L 160, 2000, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 1 t., p. 191).

3 Žr. 2006 m. gegužės 2 d. Sprendimą *Eurofood IFSC* (C-341/04, EU:C:2006:281); 2011 m. spalio 20 d. Sprendimą *Interedil* (C-396/09, EU:C:2011:671) ir 2011 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *Rastelli Davide e C.* (C-191/10, EU:C:2011:838).

4 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl nemokumo bylų (OL L 141, 2015, p. 19; klaidų ištaisymas OL L 349, 2016, p. 11).

II. Teisinis pagrindas

3. Reglamento 2015/848 3 straipsnio „Tarptautinė jurisdikcija“ 1 dalyje nustatyta:

„Jurisdikciją iškelti nemokumo bylą turi valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių interesų vieta, teismai (toliau – pagrindinė nemokumo byla). Pagrindinių interesų vieta – tai vieta, kurioje skolininkas nuolat administruoja savo interesus ir kurią gali nustatyti trečiosios šalys.

Įmonės arba juridinio asmens atveju preziumuojama, kad jo (jos) pagrindinių interesų vieta yra jo (jos) registruotos buveinės vieta, jei nėra įrodymų, kad yra priešingai. Ta prezumpcija taikoma tik tuo atveju, jei registruota buveinė nebuvo perkelta į kitą valstybę narę per tris mėnesius iki pareiškimo dėl nemokumo bylos iškėlimo pateikimo.

Fizinio asmens, vykdančio savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą, atveju preziumuojama, kad pagrindinių interesų vieta yra to fizinio asmens pagrindinė verslo vieta, jei nėra įrodymų, kad yra priešingai. Ta prezumpcija taikoma tik tuo atveju, jei fizinio asmens pagrindinė verslo vieta nebuvo perkelta į kitą valstybę narę per tris mėnesius iki pareiškimo dėl nemokumo bylos iškėlimo pateikimo.

Bet kurio kito fizinio asmens atveju preziumuojama, kad pagrindinių interesų vieta yra fizinio asmens įprast[ą] gyvenamoji vieta, jei nėra įrodymų, kad yra priešingai. Ta prezumpcija taikoma tik tuo atveju, jei įprast[ą] gyvenamoji vieta nebuvo perkelta į kitą valstybę narę per šešis mėnesius iki pareiškimo dėl nemokumo bylos iškėlimo pateikimo.“

III. Faktinės aplinkybės pagrindinėje byloje, prejudicinis klausimas ir procesas Teisingumo Teisme

4. Apeliantai, sutuoktinių pora, nuo 2016 m. gyvena Norfolkė (Jungtinė Karalystė), kur dirba pagal darbo sutartį. Jie kreipėsi į Portugalijos teismą, prašydami pripažinti jų nemokumą. Pirmosios instancijos teismas, į kurį buvo kreiptasi, pripažino, kad jis neturi tarptautinės jurisdikcijos nagrinėti apeliantų prašymą, nes pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtą pastraipą jų pagrindinių interesų vieta buvo įprastoje gyvenamojoje vietoje, t. y. Jungtinėje Karalystėje.

5. Apeliantai dėl šio sprendimo pateikė skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme, tvirtindami, kad šis sprendimas grindžiamas neteisingu Reglamente 2015/848 nustatytų taisyklių aiškinimu. Jie teigė: kadangi vienintelis jiems priklausantis nekilnojamasis turtas yra Portugalijoje, kur buvo sudaryti visi sandoriai, dėl kurių jie tapo nemokūs, jų pagrindinių interesų vieta yra ne įprasta gyvenamoji vieta – Jungtinė Karalystė, o Portugalija. Be to, nėra jokio ryšio tarp dabartinės jų įprastos gyvenamosios vietos ir jų nemokumą lėmusių aplinkybių, kurios visos susiklostė Portugalijoje.

6. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies tinkamo aiškinimo, pirmiausia dėl taikytinų kriterijų siekiant paneigti paprastą prezumpciją, šioje nuostatoje įtvirtintą dėl fizinių asmenų, kurie nevykdo savarankiškos ūkinės komercinės ar profesinės veiklos, nurodant, kad tokių asmenų pagrindinių interesų vieta laikoma jų įprasta gyvenamoji vieta, jei nėra įrodymų, kad yra priešingai.

7. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad minėto reglamento 30 konstatuojamojoje dalyje pažymima, jog fizinių asmenų, kurie nevykdo savarankiškos ūkinės komercinės ar profesinės veiklos, atveju turėtų būti įmanoma paneigti šią prezumpciją, pavyzdžiui, jei didžioji skolininko turto dalis yra ne jo įprastos gyvenamosios vietos valstybėje narėje.

8. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas 2019 m. vasario 14 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2019 m. kovo 26 d., nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar pagal [Reglamentą 2015/848] valstybės narės teismai turi jurisdikciją iškelti pagrindinę nemokumo bylą piliečiui, kurio vienintelis nekilnojamasis turtas yra toje valstybėje, nors jo ir jo šeimos įprasta gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje, kurioje jis dirba pagal darbo sutartį?“

9. Rašytines pastabas pateikė Portugalijos vyriausybė ir Europos Komisija. Kadangi nė vienas iš suinteresuotųjų asmenų neprašė surengti teismo posėdžio, Teisingumo Teismas nusprendė priimti sprendimą jo nesurengęs.

IV. Analizė

10. Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmą ir ketvirtą pastraipą turi būti aiškinamos taip, kad pastarojoje pastraipoje nustatyta prezumpcija gali būti paneigta valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko – fizinio asmens, kuris nevykdo savarankiškos ūkinės komercinės ar profesinės veiklos – vienintelis nekilnojamasis turtas, naudai. Jei ne, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, kokios sąlygos turi būti įvykdytos, kad ši prezumpcija būtų paneigta šios valstybės narės naudai.

11. Pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prejudiciniame klausime tiksliai nenurodo, kokias Reglamento 2015/848 nuostatas prašo išsiaiškinti. Vis dėlto iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą aiškiai matyti, kad nacionaliniam teismui kyla abejonių dėl to, kaip reikia aiškinti šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies pirmą ir ketvirtą pastraipą. Todėl siūlau prejudicinį klausimą suprasti pagal šios išvados 10 punkte pateiktą formuluotę. Iš tikrųjų pagal suformuotą jurisprudenciją Teisingumo Teismas prireikus turi performuluoti jam pateiktus klausimus. Be to, Teisingumo Teismui gali reikėti atsižvelgti į Sąjungos teisės normas, kurių nacionalinis teismas nenurodė, formuluodamas savo klausimą⁵.

12. Šiomis aplinkybėmis pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmą ir ketvirtą pastraipą jurisdikciją iškelti pagrindinę nemokumo bylą turi valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių interesų vieta, teismai⁶. Fizinį asmenų, kurie nevykdo savarankiškos ūkinės komercinės ar profesinės veiklos, atveju preziumuojama, kad pagrindinių interesų vieta yra jų įprasta gyvenamoji vieta, jei nėra įrodymų, kad yra priešingai⁷. Neginčijama, kad apeliantai priklauso šiai asmenų kategorijai.

13. Taigi, jei apeliančių pagrindinių interesų vieta yra jų įprasta gyvenamoji vieta, t. y. Jungtinė Karalystė, Portugalijos teismai neturi jurisdikcijos iškelti nemokumo bylą. Tam, kad jie galėtų tai padaryti, Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje nustatytą prezumpciją reikėtų paneigti valstybės narės, kurios teritorijoje yra vienintelis apeliančių nekilnojamasis turtas, t. y. Portugalijos, naudai. Siekiant naudingai atsakyti į prejudicinį klausimą, pirmiausia reikia nustatyti, kokiomis aplinkybėmis ši prezumpcija gali būti paneigta, paskui nustatyti, kokios sąlygos turi būti įvykdytos, kad kitos valstybės narės nei įprastos gyvenamosios vietos valstybės narės teismai turėtų jurisdikciją pagal šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą.

5 Kaip pavyzdį žr. 2017 m. rugsėjo 7 d. Sprendimą *Neto de Sousa* (C-506/16, EU:C:2017:642, 23 punktas) ir 2017 m. spalio 26 d. Sprendimą *Aqua Pro* (C-407/16, EU:C:2017:817, 26 punktas).

6 Žr. Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą.

7 Žr. Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtą pastraipą.

14. Portugalijos vyriausybė laikosi nuomonės, jog tai, kad asmuo yra vienintelio nekilnojamojo turto, esančio kitoje valstybėje narėje, savininkas, iš esmės negali būti laikoma pakankama aplinkybe, kad būtų paneigta ši prezumpcija. Komisija mano, kad minėta prezumpcija gali būti paneigta tik jei skolininkui priklausantis vienintelis nekilnojamasis turtas yra kitoje valstybėje narėje ir sudaro didžiąją dalį jo turto ir jeigu yra lemiamų veiksnių, aiškiai reiškiančių, kad skolininko pagrindinių interesų vieta yra šioje valstybėje narėje.

15. Šiomis aplinkybėmis Portugalijos vyriausybė iš esmės remiasi Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusia su reglamentu, galiojusi iki Reglamento 2015/848 priėmimo, t. y. Reglamentu Nr. 1346/2000, o Komisija, atrodo, yra linkusi abejoti dėl šios jurisprudencijos taikymo nagrinėjamu atveju. Iš tikrųjų Komisija pažymi, kad, siekiant nustatyti, ar gali būti paneigta Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje nustatyta prezumpcija, reikia atsižvelgti į jurisprudenciją, susijusią su Konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės⁸. Iš esmės reikia išnagrinėti klausimą, ar esama aplinkybių, leidžiančių konstatuoti, kad atitinkamu atveju ryšiai su kita valstybe nare nei valstybė narė, su kuria siejama prezumpcija, yra glaudesni.

16. Siekdamas naudingai atsakyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pirmiausia išnagrinėsiu Reglamento 2015/848 taikymo pagrindinėje byloje klausimą (A skirsnis). Paskui – jurisprudencijos dėl Reglamento Nr. 1346/2000 taikymo Reglamentui 2015/848 ir nagrinėjamu atveju susiklosčiusiomis aplinkybėmis klausimą (B skirsnis). Galiausiai išnagrinėsiu, ar šios aplinkybės gali paneigti Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje įtvirtintą prezumpciją ir leidžia Portugalijos teismams prisiimti jurisdikciją pagal šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą (C skirsnis).

A. Dėl Reglamento 2015/848 taikymo

17. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad, siekiant nustatyti, ar Portugalijos teismai turi jurisdikciją iškelti nemokumo bylą apeliantams, reikia išaiškinti Reglamentą 2015/848.

18. Šiuo klausimu pažymėtina, kad pagal Reglamento 2015/848 92 straipsnį šis reglamentas iš esmės taikomas nuo 2017 m. birželio 26 d. Be to, šio reglamento 84 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šio reglamento nuostatos taikomos tik nuo šios datos iškeltoms nemokumo byloms.

19. Klausimas, ar galima apeliančių prašymu iškelti nemokumo bylą, veikiausiai kilo po to, kai jie perkėlė savo įprastą gyvenamąją vietą į Jungtinę Karalystę, t. y. 2016 m. Taigi neatmestina, kad, kaip mano prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Reglamentas 2015/848 taikytinas Portugalijos teisme gautam apeliančių prašymui. Todėl, nesant aplinkybių, kuriomis būtų galima pagrįsti išvadą, jog Reglamentas 2015/848 pagrindinėje byloje netaikytinas, ir atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo bei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo funkcijų pasidalijimą, manau, kad nagrinėjant šią bylą reikia aiškinti būtent šį reglamentą.

20. Siekiant išsamumo pažymėtina, jog Reglamento 2015/848 25 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad jis taikomas tik toms byloms, kuriose skolininko pagrindinių interesų vieta yra Europos Sąjungoje. Sprendime *Schmid*⁹ Teisingumo Teismas patvirtino privalomą šio principo, nustatyto analogiškoje Reglamento Nr. 1346/2000 konstatuojamojoje dalyje, pobūdį. Tai reiškia, jog dėl aplinkybės, kad skolininko įprasta gyvenamoji vieta yra šio reglamento netaikančioje valstybėje narėje arba trečiojoje

⁸ Konvencija, pateikta pasirašyti 1980 m. birželio 19 d. Romoje (OL L 266, 1980, p. 1; tekstas lietuvių k. OL C 169, 2005, p. 10).

⁹ 2014 m. sausio 16 d. sprendimas (C-328/12, EU:C:2014:6, 21 punktas).

valstybėje, nėra automatiškai atmetinas šio reglamento taikymas šiam skolininkui. Bet kuriuo atveju tikėtinu apelianų kreipimosi į Portugalijos teismą metu Jungtinė Karalystė nebuvo priskiriama nė prie vienos iš šių kategorijų. Reglamento 2015/848 87 konstatuojamojoje dalyje primenama, kad Jungtinė Karalystė dalyvavo priimant ir taikant šį reglamentą¹⁰.

B. Dėl ankstesnės jurisprudencijos, susijusios su Reglamentu Nr. 1346/2000, svarbos aiškinant Reglamentą 2015/848

21. Reglamente 2015/848 ir Reglamente Nr. 1346/2000 sąvoka „pagrindinių interesų vieta“ vartojama kaip sąsajos su šių reglamentų 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta jurisdikcijos taisykle, leidžiančia nustatyti teismus, turinčius jurisdikciją iškelti pagrindinę nemokumo bylą, kriterijus. Be to, Reglamente 2015/848, kaip ir iki jo priėmimo galiojusiame reglamente, sąsajos kriterijus, kurių reiškia pagrindinių interesų vieta, netiesiogiai lemia nemokumo klausimams taikytiną teisę¹¹.

22. Jurisprudencijoje yra nustatyta, kad Reglamento Nr. 1346/2000 3 straipsnio 1 dalyje pateikta sąvoka „pagrindinių interesų vieta“ turi savarankišką reikšmę, todėl ją reikia aiškinti vienodai, neatsižvelgiant į nacionalinės teisės aktus¹². Kaip matyti iš šios išvados 21 punkto, Reglamente 2015/848 bent jau didelė dalimi pakartojamos Reglamento Nr. 1346/2000 nuostatos. Taigi sąvoka „pagrindinių interesų vieta“ ir toliau turi būti laikoma savarankiška Sąjungos teisės sąvoka.

23. Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad iš tikrųjų Reglamentas 2015/848, kitaip nei jo pirmtakas, nėra taikomas vien nemokumo byloms, dėl kurių iš dalies arba visai panaikinamos nemokaus skolininko nuosavybės teisės¹³. Vis dėlto atsižvelgiant į tai, jog tarp šių dviejų reglamentų esama tęstinumo, aplinkybė, kad Reglamento 2015/848 materialinė taikymo sritis buvo išplėsta, negali turėti didelės įtakos tam, kaip reikia aiškinti sąvoką „pagrindinių interesų vieta“. Aplinkybė, kad kartais, jei tai numatyta nemokumo srities teisės aktuose, bylos pobūdis jos nagrinėjimo eigoje gali pasikeisti, patvirtina šį aiškinimą. Iš tikrųjų pagal vadinamąjį *perpetuatio fori* principą ši aplinkybė neturi paveikti teismo, į kurį kreiptasi, jurisdikcijos.

24. Priešingai, kadangi Reglamentas 2015/848 taikomas fiziniams asmenims, kurie nevykdo savarankiškos veiklos, išvados, padarytos dėl šio reglamento, kiek tai susiję su patikslinimais dėl sąvokos „pagrindinių interesų vieta“ reikšmės, taip pat šiame reglamente nustatytos prezumpcijos gali kelti abejonių dėl ankstesnės jurisprudencijos taikymo šiam reglamentui.

¹⁰ Taigi Jungtinės Karalystės išstojimas iš Sąjungos iš esmės netrukdytų Portugalijos teismams nagrinėti apelianų prašymo.

¹¹ Reglamento 2015/848 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, „[i]šskyrus atvejus, kai šiame reglamente numatyta kitaip, nemokumo byloms ir jų pasekmėms taikoma valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta tokia byla <...> teisė“.

¹² Žr. 2006 m. gegužės 2 d. Sprendimą *Eurofood IFSC* (C-341/04, EU:C:2006:281, 31 punktas), 2011 m. spalio 20 d. Sprendimą *Interedil* (C-396/09, EU:C:2011:671, 43 punktas) ir 2011 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *Rastelli Davide e C.* (C-191/10, EU:C:2011:838, 31 punktas).

¹³ Reglamentas 2015/848 apima bylas, kuriomis siekiama sanavimo, skolos suregulavimo arba reorganizavimo, taip pat iki nemokumo paskelbimo keliamas bylas. Žr. mano išvadą byloje *A* (C-716/17, EU:C:2019:262, 25 punktas). Taip pat žr. Hess, B., Oberhammer, P., Bariatti, S., Koller, Ch., Laukemann, B., Requejo Isidro, M., Villata, F. C. (leid.), *The Implementation of the New Insolvency Regulation: Improving Cooperation and Mutual Trust*, Nomos, Baden-Baden, 2017, p. 52; Sautonie-Laguionie, L., „L’extension du champ d’application du règlement (UE) n° 2015/848 par une définition vaste des “procédures d’insolvabilité”“, *Le nouveau droit européen des faillites internationales*, red. Cotiga-Raccach, A., Sautonie-Laguionie, L., Bruylant, Briuselis, 2018, p. 66 ir paskesni.

1. Sąvoka „pagrindinių interesų vieta“

25. Reglamente Nr. 1346/2000 sąvokos „pagrindinių interesų vieta“ apibrėžtis nepateikiama. Vis dėlto šios sąvokos reikšmė atsiskleidžia šio reglamento 13 konstatuojamojoje dalyje, kurioje nurodyta, kad „[p]agrindinių turtinių interesų [pagrindinių interesų] vieta“ turėtų būti vieta, kurioje skolininkas reguliariai administruoja savo turtinius interesus [savo interesus], ir dėl to ją gali nustatyti trečiosios šalys“. Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos antrame sakinyje *a priori* pakartojama sąvokos „pagrindinių interesų vieta“ apibrėžtis, kuri buvo pateikta Reglamento Nr. 1346/2000 13 konstatuojamojoje dalyje.

26. Taigi Reglamento Nr. 1346/2000 13 konstatuojamojoje dalyje, atrodo, pripažįstamas ryšys tarp vietos, kurioje skolininkas nuolat administruoja savo interesus, ir aplinkybės, kad šią vietą gali nustatyti trečiosios šalys. Iš tikrųjų šioje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „[p]agrindinių turtinių interesų [pagrindinių interesų] vieta“ turėtų būti vieta, kurioje skolininkas reguliariai administruoja savo turtinius interesus [savo interesus], ir *dėl to* ją gali nustatyti trečiosios šalys¹⁴. O Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos antrame sakinyje žodžių junginys „dėl to“ nėra pakartotas¹⁵.

27. Vis dėlto, mano manymu, šis niuansas negali turėti reikšmingos įtakos tam, kaip turi būti nustatoma skolininko pagrindinių interesų vieta, palyginti su tuo, kaip ji buvo nustatoma remiantis Reglamentu Nr. 1346/2000.

28. Nuoroda į vietą, kurią „dėl to <...> gali nustatyti trečiosios šalys“, reiškė, kad vieta, kurioje skolininkas nuolat administruoja savo interesus, nustatoma remiantis objektyviais kriterijais – tai būtina, kad šią vietą galėtų nustatyti trečiosios šalys. Vadovaudamasis tokia logika Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje, susijusioje su Reglamentu Nr. 1346/2000, iki šiol laikėsi nuomonės, kad skolininko pagrindinių interesų vieta nustatoma remiantis objektyviais kriterijais, kuriuos gali patikrinti trečiosios šalys¹⁶.

29. Dėl Reglamento 2015/848 reikia pažymėti, kad remimasis objektyviais kriterijais turi lemiamos reikšmės siekiant užtikrinti, kad taikant jurisdikcijos taisyklę būtų garantuojamas teisinis saugumas ir jurisdikciją turinčio teismo nustatymo nuspėjamumas. Šis teisinis saugumas ir šis nuspėjamumas svarbūs juo labiau dėl to, kad, kaip ir pagal Reglamentą Nr. 1346/2000, pagal Reglamento 2015/848 7 straipsnio 1 dalį jurisdikciją turinčio teismo nustatymas lemia taikytinos teisės nustatymą¹⁷.

30. Be to, kitas konkretus tikslas, kurio siekiama Reglamente 2015/848 nustatytomis jurisdikcijos taisyklėmis ir kolizinėmis normomis, – kaip nurodyta šio reglamento 5 konstatuojamojoje dalyje, „vengti skatinti šalis perkelti turtą ar teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą ieškant palankesnio teisinio reglamentavimo visų kreditorių bendrai nenaudai [(*forum shopping*)]“. Remimusi objektyviais kriterijais siekiant nustatyti pagrindinių interesų vietą taip pat ribojama tokia skolininkų veiksmų galimybė.

14 Išskirta mano.

15 Žr. Andrianesis, A. P., „The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015“, *European Company Law*, 2017, t. 14(1), p. 9; Mucciarelli, F. M., „Private International Law Rules in the Insolvency Regulation Recast: A Reform or a Restatement of the Status Quo?“, *European Company Law*, 2016, t. 1, p. 14 ir 15, taip pat Vallens, J. L., „Le règlement (UE) n° 2015/848 du 20 mai 2015: une avancée significative du droit européen de l’insolvabilité“, *Revue Lamy Droit des Affaires*, 2015, Nr. 106, p. 18.

16 Žr. 2006 m. gegužės 2 d. Sprendimą *Eurofood IFSC* (C-341/04, EU:C:2006:281, 33 punktas) ir 2011 m. spalio 20 d. Sprendimą *Interedil* (C-396/09, EU:C:2011:671, 49 punktas). Taip pat žr. 2016 m. gegužės 24 d. Nutartį *Leonmobili ir Leone* (C-353/15, nepaskelbta Rink., EU:C:2016:374, 33 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

17 Pagal analogiją žr. 2006 m. gegužės 2 d. Sprendimą *Eurofood IFSC* (C-341/04, EU:C:2006:281, 33 punktas), susijusį su Reglamentu Nr. 1346/2000. Iš tikrųjų pagrindinis kolizinių normų tikslas – užtikrinti konkrečiomis faktinėmis aplinkybėmis taikytinos teisės nuspėjamumą, taip pat, kai kalbama apie teismo vietos teisės taikymą. Žr., be kita ko, mano išvadą byloje *KP* (C-83/17, EU:C:2018:46, 81 punktas).

31. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad pagal Reglamentą 2015/848 vieta, kurioje skolininkas nuolat administruoja savo interesus, nustatoma remiantis objektyviais kriterijais, kuriuos gali patikrinti trečiosios šalys.

2. Reglamente 2015/848 nustatytos prezumpcijos

32. Sąjungos teisės aktų leidėjas Reglamente 2015/848 ne vien pakartojo Reglamento Nr. 1346/2000 13 konstatuojamąją dalį, suteikdamas jai privalomąjį pobūdį. Iš tikrųjų Reglamente Nr. 1346/2000 buvo nustatyta tik viena prezumpcija, susijusi su bendrovėmis ir kitais juridiniais asmenimis, o Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies antroje–ketvirtoje pastraipose nustatytos trys skirtingos prezumpcijos, taikomos trijų kategorijų skolininkams: pirma, bendrovėms ir kitiems juridiniams asmenims, antra, fiziniams asmenims, vykdantiems savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą, ir, trečia, bet kuriems kitiems fiziniams asmenims.

33. Be to, Sąjungos teisės aktų leidėjas nustatė apribojimus, pagal kuriuos prezumpcijos, įtvirtintos Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies antroje–ketvirtoje pastraipose, netaikomos tam tikru laikotarpiu po preziumuojamos pagrindinių interesų vietos perkėlimo. Šis laikotarpis – tai šeši mėnesiai, taikomi savarankiškos veiklos nevykdantiems fiziniams asmenims, ir trys mėnesiai – dviem kitoms skolininkų kategorijoms. Mano nuomone, ši skirtumą lemia tai, kad tokiems fiziniams asmenims lengviau perkelti preziumuojamą savo pagrindinių interesų vietą. Bet kuriuo atveju neatrodo, kad šie apribojimai turėtų reikšmės šioje byloje susiklosčiusiomis aplinkybėmis¹⁸.

34. Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje nustatyta prezumpcija, susijusi su fiziniais asmenimis, kurie nevykdo savarankiškos veiklos, reiškia tai, kad, jei neirodyta, jog yra kitaip, tokių asmenų pagrindinių interesų vieta laikoma jų įprasta gyvenamoji vieta. Prejudicinis klausimas susijęs būtent su šiuo aspektu, t. y. siekiu sužinoti, ar, atsižvelgiant į tai, kad apeliančių vienintelis nekilnojamasis turtas yra Portugalijoje, prezumpcija gali būti paneigta šios valstybės narės naudai.

35. Šiomis aplinkybėmis dėl Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų prezumpcijų, įskaitant šios nuostatos ketvirtoje pastraipoje įtvirtintą prezumpciją, pobūdžio gali kilti abejonių atsižvelgiant į šio reglamento 4 straipsnio 1 dalies formuluotę, pagal kurią teismas, kuriam pateiktas prašymas iškelti nemokumo bylą, savo iniciatyva patikrina, ar turi jurisdikciją pagal minėto reglamento 3 straipsnį. Be to, to paties reglamento 27 konstatuojamojoje dalyje pažymima, kad „prieš iškeldamas nemokumo bylą kompetentingas teismas turėtų savo iniciatyva įvertinti, ar skolininko pagrindinių interesų vieta arba skolininko įsisteigimo vieta iš tikrųjų priklauso jo jurisdikcijai“.

36. Paskesnių Reglamento 2015/848 konstatuojamųjų dalių analizė patvirtina aiškinimą, pagal kurį teismas, į kurį kreiptasi, turi savo iniciatyva išnagrinėti jurisdikcijos klausimą ir tuo atveju, kai kalbama apie kurią nors iš šio reglamento 3 straipsnio 1 dalyje nustatytų prezumpcijų. Iš tikrųjų Reglamento 2015/848 30 ir 31 konstatuojamosios dalys yra susijusios su prezumpcijomis, o 32 konstatuojamojoje dalyje pažymima, kad „*visais atvejais*, kai atsižvelgiant į bylos aplinkybes kyla abejonių dėl teismo jurisdikcijos, teismas turėtų reikalauti, kad skolininkas pateiktų papildomų jo teiginius patvirtinančių įrodymų ir, kai tai leidžiama pagal nemokumo byloms taikytiną teisę – suteikti skolininko kreditoriams galimybę pareikšti savo nuomonę jurisdikcijos klausimu“¹⁹.

¹⁸ Neginčijama, kad nuo 2016 m. apeliančių įprasta gyvenamoji vieta yra Jungtinėje Karalystėje. Be to, kaip matyti iš šios išvados 18 punkto, tam, kad pagrindinėje byloje būtų galima taikyti Reglamentą 2015/848, nemokumo byla neturėjo būti iškelta iki 2017 m. birželio 26 d. Bet kuriuo atveju iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo vartojamos klausimo formuluotės matyti, kad šis teismas atmeta galimybę paneigti šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje nustatytą prezumpciją dėl apeliančių įprastos gyvenamosios vietos perkėlimo per šešis mėnesius.

¹⁹ Išskirta mano.

37. Teismui tenkanti pareiga nustatyti, kur *faktiškai* yra skolininko pagrindinių interesų vieta, *a priori* atrodo sunkiai suderinama su *prezumpcijų* sąvoka, nes jos iš esmės ir buvo nustatytos siekiant atleisti teismą nuo pareigos nagrinėti byloje susiklosčiusias aplinkybes.

38. Atsižvelgiant į šį akivaizdų prieštaravimą pažymėtina, kad nors Reglamente Nr. 1346/2000 nebuvo Reglamento 2015/848 4 straipsnio 1 daliai analogiškos nuostatos, vis dėlto, kaip ir pastarajame reglamente, jame buvo nustatyta su pagrindinių interesų vieta susijusi prezumpcija, taikoma bendrovėms ir kitiems juridiniams asmenims.

39. Tai nesukliudė Teisingumo Teismui Sprendime *Eurofood IFSC*²⁰ padaryti išvados, jog tarpusavio pasitikėjimo principui būdinga tai, kad valstybės narės teismas, gavęs prašymą iškelti pagrindinę nemokumo bylą, patikrina savo jurisdikciją pagal Reglamento Nr. 1346/2000 3 straipsnio 1 dalį, t. y. nustato, ar skolininko pagrindinių interesų vieta yra šioje valstybėje narėje.

40. Tai reiškia, kad Reglamento 2015/848 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga jau teko valstybių narių teismams galiojant Reglamentui Nr. 1346/2000, nors jame buvo įtvirtinta prezumpcija, susijusi su pagrindinių interesų vieta. Ši prezumpcija nustatyta ir Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje, kartu su dviem kitomis prezumpcijomis, susijusiomis su fiziniiais asmenimis. Todėl šios prezumpcijos teisinė galia – kaip ir dviejų kitų prezumpcijų, nustatytų Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalyje – mano manymu, lieka nepakitusi, palyginti su Reglamentu Nr. 1346/2000 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta prezumpcija.

41. Šiomis aplinkybėmis, kiek tai susiję su prezumpcijos, nustatytos Reglamente 1346/2000 dėl bendrovės registruotos buveinės, teisine galia, Sprendime *Eurofood IFSC*²¹ Teisingumo Teismas nusprendė, jog ši prezumpcija gali būti paneigta tik tuo atveju, jei objektyvūs ir trečiųjų šalių patikrintini kriterijai leidžia nustatyti, kad faktinė padėtis skiriasi nuo tos, kurią turėtų atspindėti minėtos registruotos buveinės buvimo vieta. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas tame sprendime patikslino, kad minėta prezumpcija galėtų būti paneigta, jei skolininkas nevykdytų veiklos valstybės narės, kurioje yra jo registruota buveinė, teritorijoje²², o Sprendime *Interedil*²³ nusprendė, kad tai taikytina ir atvejui, kai bendrovės centrinės administracijos vieta nėra registruotoje buveinėje.

42. Iš to darytina išvada, kad, kiek tai susiję su Reglamentu 2015/848 ir jame nustatytomis prezumpcijomis, įskaitant jo 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje įtvirtintą prezumpciją, preziumuojama pagrindinių interesų vieta yra ir nagrinėjimo, atliekamo pagal šio reglamento 4 straipsnio 1 dalį, atskaitos taškas. Atlikdamas šį nagrinėjimą teismas, kuriame pateiktas prašymas iškelti nemokumo bylą, išnagrinėja visas svarbias aplinkybes, siekdamas įsitikinti, kad prezumpcija, nustatyta dėl įprastos gyvenamosios vietos, nėra paneigta²⁴. Tik tuo atveju, jei šios aplinkybės, nustatytos remiantis kriterijais, taikytiniais fiziniams asmenims, kurie nevykdo savarankiškos veiklos, leidžia nustatyti, kad faktinė padėtis skiriasi nuo tos, kurią turėtų atspindėti įprastos gyvenamosios vietos buvimo vieta, ši prezumpcija gali būti paneigta.

43. Taigi reikia išnagrinėti klausimą, ką turėtų atspindėti įprasta gyvenamoji vieta kaip preziumuojama pagrindinių interesų vieta, paskui – nurodyti kriterijus, leidžiančius nustatyti, kad faktinė padėtis skiriasi nuo rezultato, gauto išnagrinėjus šį klausimą.

20 2006 m. gegužės 2 d. sprendimas (C-341/04, EU:C:2006:281, 41 punktą). Dėl tokio aiškinimo poveikio žr. Van Calster, G., *European Private International Law*, Hart Publishing, Oxford, Portland, 2016, p. 298.

21 Žr. 2006 m. gegužės 2 d. Sprendimą *Eurofood IFSC* (C-341/04, EU:C:2006:281, 34 punktą).

22 Žr. 2006 m. gegužės 2 d. Sprendimą *Eurofood IFSC* (C-341/04, EU:C:2006:281, 35 punktą).

23 2011 m. spalio 20 d. Sprendimas *Interedil* (C-396/09, EU:C:2011:671, 51 punktą).

24 Šiuo klausimu žr. Cuniberti, G., Nabert, P., Raimon, M., *Droit européen de l'insolvabilité. Règlement (UE) 2015/848 du 20 mai 2015 relatif aux procédures d'insolvabilité*, LGDJ, Issy-les-Moulineaux, 2017, p. 116, 197 punktą.

C. Dėl ankstesnės jurisprudencijos, susijusios su Reglamentu Nr. 1346/2000, taikymo fiziniams asmenims, kurie nevykdo savarankiškos veiklos

1. Įprasta gyvenamoji vieta kaip preziumuojama pagrindinių interesų vieta

44. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad apeliančių įprasta gyvenamoji vieta yra Jungtinėje Karalystėje. Nemėginant nustatyti, ar ši aplinkybė atitinka sąvoką „įprasta gyvenamoji vieta“, kaip tai suprantama pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtą pastraipą, pažymėtina, kad šiame reglamente ši sąvoka nėra apibrėžta. Kadangi jokia aplinkybė nerodo, jog teisės aktų leidėjas siekė, kad nustatant įprastą gyvenamąją vietą būtų remiamasi nacionaline teise, reikia manyti, kad sąvoka „įprast[a] gyvenamoji vieta“ yra savarankiška Sąjungos teisės sąvoka.

45. Tiesa, ši sąvoka nagrinėta Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, susijusioje, be kita ko, su Reglamentu (EB) Nr. 2201/2003²⁵, kuriame nurodoma įprasta vaiko gyvenamoji vieta. Vis dėlto vadovaujantis šiuo reglamentu taikomi kriterijai siekiant nustatyti įprastą gyvenamąją vietą, mano manymu, negali būti taikomi, kiek tai susiję su Reglamentu 2015/848, siekiant nustatyti priežastis, dėl kurių skolininko įprasta gyvenamoji vieta laikoma jo pagrindinių interesų vieta. Atsižvelgiant į tai pirmenybę reikia teikti aplinkybėms, susijusioms ne su skolininko socialine ar šeimine padėtimi²⁶, o su jo turtine padėtimi²⁷.

46. Iš tikrųjų pagal Reglamentą 2015/848 įprasta gyvenamąją vietą laikoma vieta, kuri yra skolininko pagrindinių interesų vieta, taigi ši vieta taip pat – ar netgi pirmiausia – turi atitikti kriterijus, nustatytus šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos antrame sakinyje, t. y. atitikti vietą, kurioje skolininkas nuolat administruoja savo interesus ir kurią gali nustatyti trečiosios šalys. Vis dėlto skolininko socialinė ar šeiminė padėtis nėra aplinkybė, kurią gali lengvai patikrinti trečiosios šalys. Tiesa, kitaip yra kalbant apie tarpasmeninius ryšius, lemiančius ekonomines pasekmes, kaip antai santuokinių ryšių arba ryšių tarp tos pačios šeimos narių. Tokie ryšiai gali turėti įtakos skolininko padėčiai, kiek tai susiję su jo turtu, ir, be kita ko, skatinti jį sudaryti sandorius su trečiaisiais asmenimis. Vis dėlto esu tos nuomonės, kad į tokius ryšius reikia atsižvelgti ne dėl jų subjektyvios reikšmės skolininkui, o dėl ekonominio poveikio. Tačiau, kompetentingą teismą nustatant pagal pagrindinių interesų vietą, ryšys tarp patronuojančiosios ir patronuojamosios bendrovių aiškiai skiriasi nuo ryšio tarp asmenų, kuriuos sieja giminystė. Fizinio asmens, kuris nevykdo savarankiškos veiklos, atveju riba, skirianti jo ekonominę ir šeiminę padėtį, išnyksta, o kalbant apie bendroves, šio klausimo nekyla.

47. Tokį aiškinimą patvirtina M. Virgós ir E. Schmit pranešimas²⁸, kuris, kaip bendrai pripažįstama, yra naudingų nuorodų, susijusių su Reglamentu Nr. 1346/2000, taigi ir Reglamento 2015/848, aiškinimu, šaltinis.

48. Šio pranešimo 75 punkte jo autoriai, vartodami formuluotę, kuri panaši į pateikiamą Reglamento Nr. 1346/2000 13 konstatuojamojoje dalyje ir Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos antrame sakinyje, pažymi, kad sąvoka „pagrindinių interesų vieta“ turi būti aiškinama kaip reiškianti vietą, kurioje skolininkas įprastai, taigi taip, kad tai gali nustatyti trečiosios šalys, administruoja savo interesus. Šie autoriai priduria, kad žodžiu „interesai“ buvo siekiama aprėpti ne tik komercinio, pramoninio ar profesinio pobūdžio veiklą, bet ir *bet kurią ekonominę veiklą apskritai*, kad

25 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., t. 6, p. 243).

26 Žr. *a contrario* 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimą *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 47 ir 48 punktai).

27 Žr. Jault-Seseke, F., „Le règlement 2015/848: le vin nouveau et les vieilles outres“, *Revue critique de droit international privé*, 2016, 27 punktas.]

28 1996 m. gegužės 3 d. M. Virgós ir E. Schmit pranešimas dėl Konvencijos dėl bankroto bylų (Europos Sąjungos Tarybos dokumentas Nr. 6500/96, DRS 8 (CFC)); galutinę viso teksto versiją anglų kalba galima rasti veikale Moss, G., Fletcher, I. F., Isaacs, S., *The EC Regulation on Insolvency proceedings: A Commentary and Annotated Guide*, 2-asis leidimas, Oxford University Press, Oxford, 2009, p. 381 ir paskesni.

būtų apimta privačių asmenų, *pirmiausia vartotojų*, veikla. Taigi, net kiek tai susiję su fiziniais asmenimis, kurie nevykdo savarankiškos veiklos (su „vartotojais“), nebuvo nuorodos į kitus nei ekonominio pobūdžio interesus. Ekonominių interesų vieta turi būti nustatoma iš esmės remiantis su šiais interesais susijusiais veiksniais.

49. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, kad faktinė padėtis skiriasi nuo tos, kurią turėtų atspindėti įprastos gyvenamosios vietos buvimo vieta, jei tokia vieta neatlieka savo funkcijos kaip skolininko ekonominių sprendimų priėmimo vieta, kaip vieta, kurioje gaunama ir išleidžiama didžioji dalis jo pajamų, arba kaip vieta, kurioje yra didžioji dalis jo turto. Būtent tokiomis aplinkybėmis Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje nustatyta prezumpcija gali būti paneigta.

50. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar Portugalijoje esantis vienintelis apeliančių nekilnojamasis turtas sudaro didžiąją dalį jų turto. Jei taip, Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje nustatyta prezumpcija gali būti paneigta ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar šios aplinkybės pakanka, kad būtų galima manyti, jog apeliančių pagrindinių interesų vieta yra šioje valstybėje narėje.

51. Taigi lieka nustatyti aplinkybes, galinčias paneigti šią prezumpciją valstybės narės, kurioje yra vienintelis skolininko nekilnojamasis turtas, naudai.

2. Aplinkybės, galinčios paneigti prezumpciją

52. Remdamasi Sprendimu *Interedil*²⁹ Portugalijos vyriausybė teigia, kad fizinių asmenų atveju pagrindinių interesų vieta sutampa su vieta, kurioje yra didžioji jų turto dalis, arba vieta, susijusi su dauguma jų ekonominių, socialinių ir šeiminių ryšių, vertinant bendrai ir atsižvelgiant į esamų ar galimų kreditorių požiūrį. Vadovaujantis tokia logika, doktrinoje nurodoma, kad teismas, į kurį kreiptasi, turi atsižvelgti į įvairius kriterijus, kaip antai į nuomos sutarties ar savininko statuso buvimą, būsto dydį, elektros suvartojimą, einamąsias išlaidas, šeimos buvimą ar nebuvimą kartu, darbo sutartį, kalbos mokėjimą arba asmens skolų susidarymo ir turto buvimo vietą³⁰.

53. Dėl pirma išdėstytų argumentų, susijusių su aplinkybėmis, kurios gali būti reikšmingos atliekant Reglamento 2015/848 4 straipsnio 1 dalimi grindžiamą analizę, mano nuomone, reikėtų pateikti kelis svarbius patikslinimus.

54. Pirma, iš tikrųjų Sąjungos teisės aktų leidėjas Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalyje nustatytas prezumpcijas, įskaitant prezumpciją, susijusią su fiziniais asmenimis, kurie nevykdo savarankiškos veiklos, patikslino šio reglamento 30 konstatuojamojoje dalyje pateiktais paaiškinimais. Šioje konstatuojamojoje dalyje pažymima, be kita ko, kad „[tokio] fizinio asmens <...> atveju turėtų būti įmanoma paneigti šią prezumpciją, pavyzdžiui, jei didžioji skolininko turto dalis yra ne jo įprastos gyvenamosios vietos valstybėje narėje“³¹. Remdamiesi šia ištrauka apeliančiai tvirtina, kad pagal ją nagrinėjamu atveju Portugalijos teismams suteikiama jurisdikcija nagrinėti jų prašymą.

²⁹ 2011 m. spalio 20 d. sprendimas (C-396/09, EU:C:2011:671, 52 punktas).

³⁰ Žr. Cuniberti, G., Nabet, P., Raimon, M., *op. cit.*, p. 76, 145 punktas.

³¹ Tiesa, Reglamento 2015/848 30 konstatuojamojoje dalyje nurodomas ir antras atvejis, kai prezumpcija gali būti paneigta, t. y. jei „galima nustatyti, kad [skolininko] pagrindinė persikėlimo priežastis buvo pateikti prašymą iškelti nemokumo bylą naujojoje jurisdikcijoje [kitame teisme] ir jei toks prašymas iš esmės pažeistų kreditorių, kurie vykdė veiklą su skolininku dar iki tokio perkėlimo, interesus“. Vis dėlto apeliančiai nėra kaltinami tuo, kad tuo tikslu perkėlė savo įprastą gyvenamąją vietą, ir bet kuriuo atveju neatrodo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas darytų tokią prielaidą.

55. Vis dėlto, kaip pabrėžia Portugalijos vyriausybė ir Komisija, šioje konstatuojamojoje dalyje nurodyti atvejai – tai tik situacijų, kurioms esant gali būti („turėtų būti įmanoma“) paneigta Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje nustatyta prezumpcija, pavyzdžiai³². Priešingai, vien tai, kad susiklostė šioje konstatuojamojoje dalyje minimos aplinkybės, nereiškia, kad prezumpcija automatiškai paneigiama tam tikros valstybės narės naudai. Tai reiškia, kad skolininko turto buvimo vieta yra viena iš aplinkybių, į kurias reikia atsižvelgti nagrinėjant klausimą, ar prezumpcija gali būti paneigta tam tikros valstybės naudai.

56. Iš tikrųjų manant, kad dėl vieno nekilnojamojo turto gali pasikeisti pagrindinių interesų vieta, būtų nepaisoma vieno iš Reglamentu 2015/848 siekiamų tikslų – užkirsti kelią palankesnio teisinio reglamentavimo paieškomis (*forum shopping*). Šiomis aplinkybėmis taip pat reikia atsižvelgti į aiškinimo, pagal kurį Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje nustatyta prezumpcija turi būti paneigta valstybės narės, kurios teritorijoje yra vienintelis skolininko nekilnojamasis turtas, naudai, pasekmes. Iš tikrųjų šis aiškinimas lemtų tai, kad fizinio asmens, kurio įprasta gyvenamoji vieta yra valstybėje narėje, kur jis dirba pagal darbo sutartį, bet kuris yra trečiojoje valstybėje esančio nekilnojamojo turto savininkas, atveju valstybių narių teismai neturėtų jurisdikcijos iškelti nemokumo bylą³³.

57. Antra, naudingas gaires galima nustatyti remiantis Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos antru sakiniu, siejamu su šios nuostatos ketvirta pastraipa ir atsižvelgiant į fizinių asmenų, kurie nevykdo savarankiškos veiklos, padėties specifiką.

58. Viena vertus, iš to, kad pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos antrą sakinį pagrindinių interesų vieta – tai vieta, kurioje skolininkas *nuolat* administruoja savo interesus, galima daryti išvadą, jog ši vieta turi būti pakankamai stabili³⁴. Kaip matyti iš šios išvados 31 punkto, tai, kad kalbama apie stabilią interesų administravimo vietą, turi būti nustatyta remiantis objektyviais kriterijais, kuriuos gali patikrinti trečiosios šalys.

59. Kita vertus, iš Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos antro sakinio taip pat matyti, kad vietą, kurioje skolininkas nuolat administruoja savo interesus, turi *galėti patikrinti* trečiosios šalys, o tai savo ruožtu reiškia, kad tokiomis aplinkybėmis lemiamos reikšmės turi bendras vaizdas, kurį leidžia sukurti visi objektyvūs kriterijai³⁵.

60. Tiesa, sąvoka „trečiosios šalys“ yra labai plati. Reglamento 2015/848 28 konstatuojamojoje dalyje paaiškinama, kad „nustatant, ar skolininko pagrindinių interesų vietą *gali nustatyti trečiosios šalys*, reikėtų ypač daug dėmesio skirti *kreditoriams* ir tam, kurioje vietoje, jų supratimu, skolininkas administruoja savo interesus“³⁶. Be to, Sprendime *Interedil*³⁷ Teisingumo Teismas nurodė, kad objektyvumo reikalavimas ir patikrinimo galimybė, į kuriuos buvo daroma nuoroda Reglamento Nr. 1346/2000 13 konstatuojamojoje dalyje, yra įvykdyti, jei faktiniai duomenys, į kuriuos atsižvelgiama nustatant vietą, kur bendrovė skolininkė nuolat administruoja savo interesus, yra viešai paskelbti arba bent gana skaidrūs, kad *trečiosios šalys, t. y. pirmiausia šios bendrovės kreditoriai*, turėtų galimybę apie tai žinoti.

32 Taip pat žr. šios išvados 49 punktą.

33 Žr. šios išvados 20 punktą.

34 Fabriès-Lecée, E., „Règlement (UE) n° 2015/848 du 20 mai 2015 relatif aux procédures d’insolvabilité. Commentaire article par article“, red. Sauton-Laguionie, S., *Société de législation comparée*, Paris, 2015, p. 61.

35 Šiuo klausimu dėl to, kad pagrindinių interesų vietą turi galėti patikrinti trečiosios šalys, žr. Jault-Seseke, F., *op. cit.*

36 Pasviruoju šriftu išskirta mano.

37 2011 m. spalio 20 d. sprendimas (C-396/09, EU:C:2011:671, 49 punktas).

61. Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, jog prejudiciniame klausime, kaip jis suformuluotas, nurodoma tik aplinkybė, kad skolininkas yra nekilnojamojo turto, esančio kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje yra jo įprasta gyvenamoji vieta ir kurioje kur jis dirba pagal darbo sutartį, savininkas. Tačiau iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šį prašymą pateikusiame teisme apeliantai taip pat, be kita ko, teigė, jog būtent Portugalijoje jie įvykdė visus sandorius ir sudarė visas sutartis, dėl kurių tapo nemokūs.

62. Į tai atsižvelgdamas, kiek tai susiję su asmenimis, kurie nevykdo savarankiškos veiklos, manau, kad nereikia lemiamu veiksniu laikyti anksčiau sukurto bendro skolininko padėties vaizdo jo kreditorių atžvilgiu.

63. Iš tikrųjų Sąjungoje šių asmenų judumas yra didelis. Jų kreditoriai visada gali numatyti skolininko interesų vietos perkėlimą, o pagal Reglamento 2015/848 27 konstatuojamąją dalį skolininko pagrindinių interesų vieta arba įsisteigimo vieta turi iš tikrųjų priklausyti teismo, kompetentingo nagrinėti prašymą iškelti pagrindinę nemokumo bylą, jurisdikcijai. Be to, šiame reglamente numatyta pakankamai garantijų, kuriomis siekiama užkirsti kelią sukčiavimui ar piktnaudžiavimui ieškant palankiausio teismo. Taigi, kai pateiktas toks prašymas, nepažeidžiant šių garantijų taikymo reikia skirti ypatingą dėmesį objektyviems kriterijams, kuriuos gali patikrinti trečiosios šalys (esami ir galimi kreditoriai).

D. Baigiamosios pastabos

64. Apibendrinant atliktą analizę pažymėtina, kad Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje nustatytos prezumpcijos galima netaikyti, jei fizinio asmens, kuris nevykdo savarankiškos veiklos, įprasta gyvenamoji vieta neatlieka savo funkcijos kaip skolininko ekonominių sprendimų priėmimo vieta, kaip vieta, kurioje gaunama ir išleidžiama didžioji jo pajamų dalis, arba kaip vieta, kurioje yra didžioji jo turto dalis. Vis dėlto ši prezumpcija negali būti paneigta valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko vienintelis nekilnojamasis turtas, naudai, jei nėra kitų aplinkybių, reiškiančių, kad skolininko pagrindinių interesų vieta yra šioje valstybėje narėje. Tai galima nustatyti remiantis objektyviais kriterijais, kuriuos gali patikrinti trečiosios šalys (esami ir galimi kreditoriai) ir kurie susiję su šio skolininko ekonominiais interesais.

V. Išvada

65. Remdamasis šiais motyvais siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Tribunal da Relação de Guimarães* (Gimarainso apeliacinis teismas, Portugalija) pateiktą prejudicinį klausimą:

2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų 3 straipsnio 1 dalies pirma ir ketvirta pastraipos turi būti aiškinamos taip, kad prezumpcijos, pagal kurią skolininko, fizinio asmens, kuris nevykdo savarankiškos veiklos, įprasta gyvenamąja vieta laikoma jo pagrindinių interesų vieta, galima netaikyti, jeigu įprasta gyvenamoji vieta neatlieka savo funkcijos kaip skolininko ekonominių sprendimų priėmimo vieta, kaip vieta, kurioje gaunama ir išleidžiama didžioji jo pajamų dalis, arba kaip vieta, kurioje yra didžioji jo turto dalis.

Vis dėlto ši prezumpcija negali būti paneigta valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko vienintelis nekilnojamasis turtas, naudai, jei nėra kitų aplinkybių, reiškiančių, kad skolininko pagrindinių interesų vieta yra šioje valstybėje narėje. Tai galima nustatyti remiantis objektyviais kriterijais, kuriuos gali patikrinti trečiosios šalys (esami ir galimi kreditoriai) ir kurie susiję su šio skolininko ekonominiais interesais.